
ПРОЦЕСИ ТРАНСКУЛТУРАЛИЗАЦИЈЕ

НА ПРИМЕРУ МЕЛОДИЈЕ *TWINKLE, TWINKLE LITTLE STAR*

Сажетак: *Концепт транскултуралности подразумева значајну идеолошку позицију у оквиру постмодерних Студија културе, а актуелизује се у контексту идеје мултикултуралног друштва на којој се темељи и идеологија културне политике интегрисања у европски мултинационални простор, чему тежи и наша заједница. Живи процеси транскултурализације интезивирају се истовремено са експанзивним развојем модерних комуникационих технологија и свеопштом тенденцијом глобализације. С немогућношћу регресије на монокултуралне концепте намеће се као неизбежност, те самим тим и неопходност, потреба за сагледавањем управо позитивних страна процеса транскултурализације као и захтев за њиховим имплементирањем у свакодневне интеркултуралне односе и појаве. Циљ овог рада јесте да укаже на комплексност и слојевитост процеса транскултурализације, као и да размотри могућност њихове примене у поступку превазилажења друштвених тензија условљених неразумевањем културолошких разлика, али и сличности. Ове процесе могуће је разумети на једноставном примеру глобалног транскултуралног феномена, мелодије познате под називом *Twinkle, Twinkle Little Star*.*

Кључне речи: *транскултурализација, транскултуралност, интеркултуралност, мултикултуралност, Twinkle, Twinkle Little Star*

Концепти интеркултуралности и транскултуралности су међусобно комплементарни али се та два подручја често сматрају и опозицијским. Оба појма произилазе из концепта

мултикултуралности¹ који подразумева коегзистенцију више култура у оквирима једне територије. Појам интеркултуралност односи се на интерперсоналну комуникацију међу припадницима различитих култура при чему се сагледавају њихове различитости (на пример на нивоу сазнања и симбола). Концепт интеркултуралности надопуњује концепт транскултуралности. Транскултуралност је приступ који сматра да културе нису етнички затворене, језички хомогене и територијално ограђене средине. Културе су по овом концепту конституисане на променама и међусобним преплитањима која су опет резултат проширених контаката и односа. Појам *транскултуралност* обухвата сазнања о међусобној повезаности различитих култура али и праву на индивидуални културни одабир у глобалном свету.

Михаил Епштајн (Mikhail Epstein) појашњава транскултуралност као теоријски оквир кроз који се могу описати и анализирати „културна динамика и креативно изражавање у савременим мобилним друштвима”, а транскултурализам као „нови оперативни и идеолошки начин културне интеракције” који осим узајамног деловања међу културама промовише и идеју њиховог зближавања с циљем превазилажења страног и непознатог у различитим културним димензијама.² Другим речима, у транскултуралном концепту требало би заправо разликовати два значења: прво које се односи на практичну реалност или свакодневицу – транскултурализам, и друго које се као нормативни концепт односи на жељену реалност – транскултуралност.³

У првом делу рада ови теоријски концепти који су настали у оквиру постмодерне академске дисциплине Студије културе, биће разматрани у контексту културне глобализације. Према виђењу неких теоретичара популарна култура никада не би успела постати темељ савремене културе да није било музике као једног од њених основних израза. „Музика је срце и душа популарне културе”.⁴ Зато се за адекватан

---

1 Због убрзаног интернационалног протока капитала и информација као и успостављања блиских културних веза између географских простора, постмодерно време одликује поредак у којем друштвене односе и форме обликују масовни медији и популарна култура. Тако се међу доминантним теоријским концептима постмодерног дискурса издвајају глобализација и мултикултурализам.

2 Epstein, M. N. (2009) Transculture: A Broad Way, *American Journal of Economics and Sociology* Vol. 68 Issue 1, p. 340.

3 Sefchovich, S. (2004) Exigencias imperiales y sueños imposibles: Del transculturalismo al multiculturalismo, *Revista de la Universidad de México* núm. 4, p. 82.

4 Danesi, M. (2002) *Understanding Media Semiotics*, London: Oxford University Press, p. 121.

пример текста културе као логичан избор наметнула мелодија глобалне екстензије позната у својој енглеској варијанти под називом *Twinkle, Twinkle Little Star* (*Cujaj, cujaj звездо мала*, у даљем тексту TTLS).

Акцент у другом делу рада биће на историјском контексту који ће се првенствено односити на чињенице везане за порекло и мултидимензионалне културолошке трансформације познате мелодије без којих је онемогућено ваљано разумевање комплексних процеса културних прожимања. Елизабет Кат (Elizabeth Kath) сматра да у ери глобализације није могуће посматрати транскултурализам само кроз појединачно персонално међуделовање већ је неопходно узети у обзир многе слојеве апстрактних интеракција преплетених у индивидуалној комуникацији. Она овај феномен описује као *слојеве транскултурације (layers of transculturation)*.⁵ На сличној идеји темељи се и основна теза овог рада чији је циљ да на примеру мелодије TTLS покаже да је транскултурализам нова форма хуманизма чији процеси постају комплекснији у контексту глобализације због вишеструких, неретко и апстрактних нивоа културализације који прожимају свакодневна искуства.

Twinkle, Twinkle Little Star
као глобални транскултурални феномен

Разумети време у којем живимо значи разумети његову актуелну културу. Тумачење културе подразумева проучавање текстова, пракси и процеса културе. Уз наведене појмове који представљају окосницу аналитичког оквира кроз који ће у раду бити посматрани процеси транскултурализације, важно је објаснити још и концепт интертекстуалности који је ушао у широку употребу у постмодерним анализама културе. Овај концепт настаје у постструктуралистичком контексту проучавања књижевности, медија и популарне културе. Према ставу израженом овим концептом текстови не постоје изоловано, већ се производе у сложеном друштвеном контексту и улазе у међусобни дијалог. Сваки текст својим референцама упућује на друге текстове тако да је разумевање сваког текста заправо у извесној мери условљено познавањем других текстова. То значи да је сваки текст поливалентан, вишезначан а његово значење настаје у интеракцији са перципијентом који постаје активни стваралац у производњи значења. У комуникацијском односу текст

---

5 Kath, E. On Transculturation: Re-enacting and Remaking Latin Dance and Music in Foreign Lands, in: *Narratives of Globalization: Reflections on the Global Condition*, ed. Lee, J. C. H. (2015) London: Rowman & Littlefield International, p. 21-36.

није у функцији мимезе. Текст је продуктиван и производи значење.

Текст који због свог неупоредивог културолошког ефекта у свим друштвеним системима спада међу културне феномене данашњице је енглеска дечија песмица *Twinkle, Twinkle Little Star*. Преко сложеног система културолошких трансфера ова мелодија производи значења, задовољства и знања у готово свим друштвеним групама (етничким, расним, полним и старосним). Због своје глобалне присутности овај једноставни пример текста намеће се као незаобилазан у контексту разумевања актуелних културних процеса.

Мелодија дечије песме *Twinkle, Twinkle Little Star* јавља се у небројено много варијација у различитим културним и друштвеним заједницама. Импресивно богат приватни мултимедијални веб систем познате америчке компаније *Apple* – *iTunes* који садржи на десетине милиона дигиталних докумената броји две хиљаде и двеста верзија ове песме. Значајна културолошка димензија ове познате мелодије је њен едукативни потенцијал који се остварује путем савремених транскултуралних процеса. Осим енглеске варијанте широм света распрострањени су популарни препеви песме на друге језике (немачки: *Morgen kommt der Weihnachtsmann*, шпански: *Campanita del lugar*, француски: *Brille Brille Petite Étoile*, хрватски: *Blistaj blistaj zvezdo mala*, шведски: *Blinka lilla stjärna där*, холандски: *Altijd is Kortjakje ziek*, турски: *Yaşasın Okulumuz*, арапски: *Lailiaa, lailiaa ya Nishmeh*, кинески: *Yi shan yi shan, liang jing jing*, филипински: *Ning ning nang munting butuin*, укључујући и јапански, кореански, персијски и многе друге језике). Препев песме на латински језик, *Mica, mica, parva stella*, који је коришћен у *Хари Потер* (*Harry Potter*) саги заправо потиче из књиге песама Мери Мејпс Доџ (Mary Mapes Dodge) објављене 1894. године под насловом *When life is young* (*Када је живот млад*). Ипак, на глобалном нивоу популарност енглеске варијанте ове песме је неупоредива.

Један од глобално експонираних интеркултуралних концепата који је често на мети критике јавности је такозвана „американизација”. Језгро ове појаве, уз америчку културу, твори управо и глобална доминација енглеског језика. Редитељ Љубиша Ристић у интервјуу за *Време* управо користи овај концепт као пример за разумевање мултикултуралности, транскултурализације и њиховог међусобног односа. Ристић сматра да су ове концепте увеле колонијалне силе како би решиле проблем прихватања имиграције из својих колонија чије је „толерисање трајало до момента њиховог пристајања на усвајање језика метрополе”. Транскултуралност

је према његовим речима „унитарни концепт” док се мултикултуралности као етичком концепту приписује „отпор асимилацији” кроз неговање заједничког суживота у ком се „чува идентитет, посебност и специфичност као нешто ретко и драгоцено”.⁶ С друге стране, Рихард Слимбах (Richard Slimbach) сматра да је транскултурализам управо укореењен у потрази за дефинисањем заједничких интереса и вредности који превазилазе културне и националне границе. Слимбах верује да би транскултурализам требало промишљати изван оквира домовине али и да је објективно сагледавање многостраности овог питања могуће реализовати без напуштања властитих уверења.⁷

Упркос очито различитим ставовима у вези са транскултурализацијом и њеним ефектима, стапање мањих култура у једну доминантну нову културу је неминован процес. Транскултурализација се континуирано и перманентно догађа. Ове процесе је немогуће избећи због глобалних друштвених околности условљених најпре спрегом економије и политике као доминантном осовином у конституисању односа хегемоније. Како ти односи често зависе од сирове бројности масе која учествује у изградњи друштвеног поретка, најадекватнији начин за смиривање тензија међу различитим културама је путем едукације,⁸ а кроз разумевање и поштовање различитости. Емил Диркем (Emile Durkheim) сматра да је управо свесна одлука старије популације да на млађе генерације пренесе оне елементе културне баштине који су сматрани за најбитније означила прелаз од примитивних ка модерним друштвима.⁹

---

6 Nikčević, T. on Bašta Balkana, 04. 10. 2015., 23. 10. 2017., <http://www.bastabalkana.com/2015/10/pozoriste-kpqt-transkulturalizam-ili-multikulturalnost/>

7 Slimbach, R. Deschooling Global Learning: Toward an Alternative Paradigm of Practice, in: *International Higher Education's Scholar-Practitioners: Bridging Research and Practice*, eds. Streitwieser, B. and Ogden, A. C. (2016) Oxford: Symposium Books Ltd, p. 195-210.

8 Ове идеје почивају на уверењу да је најбоље средство за културализацију заправо лична жеља појединца да обликује свој културни идентитет по узору на културне садржаје којима је експанзивно изложен. Један од најзначајнијих задатака које школа може реализовати је подизање свести код младих о адекватности разних програмских и медијских садржаја и њиховом утицају на конструктивно критичко мишљење. Иако често критикован, овај концепт завредио је пажњу значајних теоретичара као што су: Емил Диркем, Пјер Бурдије (Pierre Bourdieu), Мишел Фуко (Michel Foucault), Берtrand Расел (Bertrand Russell) и други.

9 Савремена друштва су много сложенија од примитивних, а улоге које појединци морају испунити у њима су толико разнолике да је потребно кроз масовно формално образовање већини популације усадити такозвани „световни морал”, односно свест о друштвеној солидарности. Видети: Durkheim, É. (1961/1925) *Moral education: A study in the theory and*

У глобалном педагошком јавном дискурсу улога музике као онтолошке форме озвучавања сазнајних садржаја добија све већи значај. Музика у новијим психолошким и неуролошким истраживањима добија све већи простор. Један од мноштва примера из свакодневне штампе говори о подацима добијеним из студије у коју је било укључено више од три хиљаде деце. Тим са Универзитета у Квинсленду је истраживао утицај неформалног кућног музичког образовања у породицама са веома малом децом. Научници су закључили да необавезно музицирање код куће у узрасту од две и три године може довести до лакшег савладавања читања и рачунања, бољег држања пажње и владања емоцијама што опет утиче на каснији когнитивни и социјално-емоционални развој.¹⁰

У контексту едукације вишеструку културолошку димензију има форма успаванке. Дечија песма TTLS се управо најчешће категорише као успаванка. Један од бројних примера налазимо на албуму *Warm and Tender (Топло и нежно)* из 1989. године где Оливија Њутн Џон (Olivia Newton-John) између других успаванки изводи и TTLS уз пратњу харфе. Продукцијски бољи пример налазимо на новијем албуму *Hushabye*¹¹ из 2013. године, на који је класична *crossover* (crossover) певачица и амбасадорка Уницефа са Новог Зеланда, Хејли Вестенра (Hayley Westenra), уврстила исту песму као једну од шеснаест успаванки. Разумевању велике популарности коју ова мелодија завређује код деце може допринети и спознаја да су међу првима песму прихватиле и користиле мајке и жене у породичној одгојној пракси. Могућност идентификације одређених културних садржаја као средстава за адекватну социјализацију различитих друштвених група (етничких, расних, старосних, полних) можемо условно артикулисати као њихов транскултурални потенцијал. Овај феномен има за циљ асимилацију пројектованог културног идентитета кроз едукацију различитих културних менталитета. Управо овакви аргументи у највећој мери опредељују значај глобалне асимилације песме TTLS као и њен транскултурални едукативни потенцијал као културолошки неупоредив.

Транскултурални потенцијал ове песме није ограничен искључиво на дечију популацију. Он се једнако односи и на тинејџере као и на остале конзументе садржаја поп културе.

---

application of the sociology of education, New York and London: The Free Press and Collier-Macmillan.

10 Jovanović, J. on: Detinjarije, 01. 02. 2016., 23. 10. 2017., <http://www.detinjarije.com/najbolja-aktivnost-za-vase-dete-nije-citanje/>

11 Ово је енглески израз који се користи приликом умиривања и успављивања мале деце.

У релевантне регистре поп музике песма је доспела 1958. године када је завредила прву позицију на *Billboard Hot 100* листи путем извођења *rock 'n roll* групе *The Elegants* која је адаптирала песму и назвала је *Little Star* (Мала звезда). Четири године касније анимирана музичка група позната као *Alvin and the Chipmunks* (Алвин и веверице) извела је песму у чез варијанти на свом албуму *The Chipmunk Songbook* (Песмарица за веверице).

Песма је окарактерисана и као мета бројних пародија пре свега у садржајима популарне књижевности и филма. Луис Керол (Lewis Carroll) је аутор чувене књиге *Алиса у земљи чуда* из 1865. године у којој током „луде чајанке” *Шеширица* рецитије пародију *Twinkle, Twinkle, Little Bat* (Сујаж, сујаж мали шишимшиу). Популаризацијом лика *Лудог Шеширице* посредством бројних екранизација песма је постала референтна за комерцијалне филмове *Бетмен* (*Betmen*) и *Жена мачка* (*Catwoman*). Адаптацију песме названу *Twinkle, Twinkle, Little Earth* (Сујаж, сујаж мала Земљо) извео је Леонард Нимој (Leonard Nimoy) као *Спук* (*Spock*) у чувеном серијалу *Звездане стазе* (*Star trek*). Ова верзија издата је у оквиру првог албума *Leonard Nimoy Presents Mr. Spock's Music From Outer Space* (Леонард Нимој представља музику господина Спук из спољашњег свемира) из 1967. године. Песму је цитирао и Вил Смит (Will Smith) када је као члан америчког *хип хоп* дуа *DJ Jazzy Jeff & the Fresh Prince* извео песму *Twinkle, Twinkle – I'm Not a Star* (Сујаж, сујаж – ја нисам звезда) у оквиру студијског албума *Code Red* (*Шифра црвено*) из 1993. године. Пародију која реферише на науку под називом *Twinkle, Twinkle, T2 Star* (*tee-two-star*) направила је група *Science Groove* (*Научни жлеб*). Популарни цитат садржи и анонимна астрономска пародија из документарне серије *Насилни универзум* (*The Violent Universe*) Најџела Колдера (Nigel Calder), која је емитована 1969. године на британској телевизији BBC. Песма TTLS има и своју језиву (*creepy*) верзију која се појављује 2008. године као тема за видео игру *Dead Space* (*Мртав простор*).

Осим у пародијама ова једноставна лирска мелодија је често коришћена као цитат у интертекстуалном контексту Јулије Кристеве (Јулија Кръстева) у бројним делима популарне музике. Међу познатим примерима је хит *What a Wonderful World* (Какав диван свет) који изводи Луј Армстронг (Louis Armstrong). *Stanley Brothers* имају нумеру *Little Maggie* (Мала Меги) чије очи сујају попут дијаманта на небу (*shine like a diamond in the sky*). Ту је и песма *Lucy in the Sky with Diamonds* (Луси на дијамантском небу) у којој се Џон Ленон (John Lennon) психоделично поиграва са препознатљивим

текстуалним обрасцем. Цитат *we all shine on like the moon and the stars* (сви ми обасјавамо попут Месеца и звезда) налазимо код групе *Instant Karma*. Реферисање на делове ове мелодије препознајемо и у песми *Lily Pond* (Кринов рибњак) из 1970. године, која се налази на албуму *Just Another Diamond Day* (Још један дијамантски дан) енглеске певачице и композиторке сонгова Вашти Бањан (Vashti Bunyan). Америчка певачица Елизабет Мичел (Elizabeth Mitchell) такође користи препознатљиву мелодију на свом албуму *You Are My Little Bird* (Ти си моја мала птица) из 2006. године. Мелодију цитирају и европске поп групе попут немачког електронског састава *Kraftwerk* (Електрана) у нумери *Autobahn* (Аутопут).

*Транскултурални временлов —
од Моцарта до Alphabet Song-a*

Дечија песма TTLS као популарни текст културе може да се дефинише и као наратив популарне културе. Наративи нам нуде оквире који омогућавају разумевање и указују на правила помоћу којих се конструише друштвени поредак или нека теоријска дисциплина. Наратив као појам је уведен да би се нагласило да сваки текст прича неку причу, без обзира да ли је у питању „Ајнштајнова (Einstein) теорија релативитета, теорија идентитета Стјуарта Хола (Stuart Hall) или последња епизода анимиране серије *Симпсонови*“.¹² Свака прича, наратив или текст има и своју историју. Историја песме TTLS може сугерисати идеју да транскултурализам није појава који се јавља тек са постколонијалним дискурсом у другој половини XX века када је 1947. године овај појам у садржај Студија културе увео кубански антрополог Фернандо Ортиз.¹³

Транскултурализам је заправо много комплекснија појава која егзистира дуго вероватно колико и свака комуникација и интеракција различитих културних идентитета. Културни процеси, односи и вредности одражавају се кроз две битније димензије културе. Прва је експлицитна и она се састоји од „непосредно опажљивих правилности у вербалном понашању чланова друштва“ (језик, обичаји, традиција), а друга је имплицитна и она је суштински важнија за конституисање културног идентитета. Њу чине „веровања, вредности,

---

12 Бурић, Д. (2011) *Дискурси популарне културе*, Београд: Факултет за медије и комуникације, стр. 5.

13 Видети: Ortiz, F. (1995) *Cuban Counterpoint: Tobacco and Sugar*, Durham and London: Duke University Press.

норме и премисе”.¹⁴ Мелодија TTLS као експлицитан текст културе јавља се у готово идентичном облику у бројним друштвеним заједницама без обзира на то што њихови етнички идентитети припадају различитим имплицитним културним димензијама. Упркос елементарној једноставности мелодије и лаику је јасно колико је мало вероватна претпоставка да је песма настала независно у толиким удаљеним и различитим културним срединама. Далеко је вероватнија очигледна претпоставка према којој је ова једноставна мелодија заправо преношена усменим путем кроз различите културне средине. У историји световне народне музике постоји богата традиција која подразумева коришћење једне исте мелодије са различитим књижевним текстом. Модерна технологија је без сумње само убрзала и поспешила тај трансфер који је у овом конкретном случају довео до настанка транскултуралног феномена глобалних размера.

Мелодија песме TTLS јавља се удружена са различитим варијантама литерарног текста у западноевропској музичкој и књижевној литератури још током XVIII века. Ова мелодија (не литерарни текст) премијерно је објављена 1761. године. Помало изненађује чињеница да се први пут појавила као део колекције традиционалних француских (не енглеских) песама под називом *Les Amusements d'une Heure et Demy* (Забаве у време и но) коју је потписао извесни М. Воуп иначе непознат музичкој историјској литератури.¹⁵ Према Анри Ирене Мару (Henri-Ignée Marrou) порекло ове анонимне пасторалне мелодије датира још раније, из 1740. године, а текст је додат касније.¹⁶ Мелодија и француски текст са називом *La Confidence naïve* (Наивно поверење) појављују се у другом тому збирке *Recueil de Romances* (Збирка песама) уредника Шарла де Луза (Charles de Lusse) објављеном у Бриселу 1774. године.

Почетком XIX века глобално популарне речи песме TTLS написала је двадесетогодишња Енглескиња Џејн Тејлор (Jane Taylor). Она је 1806. године објавила песму *The Star* (Звезда), као књижевну форму у збирци *Rhymes for the Nursery* (Стихови за децу у јаслицама). Није тачно познато када је изворна француска мелодија удружена са новим енглеским текстом. Познато је да је прва здружена верзија

---

14 Kreč, D., Kračfeld, R. S. i Balaki, I. L. (1972) *Pojedinac u društvu: udžbenik socijalne psihologije*, Beograd: Zavod za udžbenike, str. 350.

15 List, G. (1978) The Distribution of a Melodic Formula: Diffusion or Polygenesis? *Yearbook of the International Folk Music Council* Vol. 10, Canada: International Council for Traditional Music, p. 36.

16 Davenson, H. (1944) *Le livre des chansons*, Neuchâtel: Éditions de la Baconnière, p. 567.

објављена 1838. године у књизи *The Singing Master (Majstor певања)*. У част Џејн Тејлор истим именом названа је једна од јунакиња чувеног филмског серијала *Star Trek: Enterprise (Звездане стазе: Подухват)* из 2001. године.

Пре појаве енглеске варијанте француска мелодија је заправо била та која је средином XVIII века ушла у корпус композиција класичне музике када је Моцарт (Mozart) компоновао *Дванаест варијација на тему „Ah vous dirai-je Maman!”* („Ах, рећи ћу Вам мама!”). За композиције у форми музичких варијација тему су, осим Моцарта, користили: Жан Батист Кардон (Jean-Baptiste Cardon), Јохан Кристоф Фридрих Бах (Johann Christop Friedrich Bach), Адолф Адам (Adolphe Adam), Ерно Дохнањи (Ernő Dohnányi), Ервин Шулхоф (Erwin Schulhoff) и Јохан Кристијан Хајнрих Ринк (Johann Christian Heinrich Rinck). Мелодију су цитирали у својим композицијама: Камил Сен-Санс (Camille Saint-Saëns), Јозеф Хајдн (Joseph Haydn), Џон Кориљано (John Corigliano), Франц Лист (Franz Liszt), Теодор фон Шахт (Theodor von Schacht) и други. Многи данас верују да је мелодију компоновао заправо сам Моцарт. Истина је међутим да је Моцарт мелодију упознао кроз песму *Le Faux Pas (Није лаж)* чији су стихови почињали речима „*Ah! vous dirai-je, Maman*”. Моцартове варијације инспирисане су речима француске песме које промовишу дечије животне вредности: „Ах! Мама, рећи ћу ти шта је то што мене мучи. Тата жели да размишљам ја попут одраслог човека. А ја кажем да су бомбоне важније од размишљања”.

Слично инсистирање на рефлексији дечијег културног идентитета кроз њихову природну потребу за слаткишима искористио је 1845. године извесни Шкотланђанин Роберт Колтард (Robert Coltard). Он је направио слаткиш који је рекламирао уз ову мелодију са пригодним текстом *Ally bally, ally bally bee*¹⁷. Овај случај се сматра првим појављивањем чувене мелодије као забавног рекламног *џингла (jingle)*. Мелодија је тако извесно време сматрана за класичну шкотску народну песму а исти слаткиш је од 2009. године поново почела производити фирма *Dundee* у склопу *Ally Bally Bees Ltd.*

Највећа комерцијална експлоатација мелодије везана је за САД. Према подацима којима располаже чикашки *Newberry's Library Catalog*,¹⁸ музички издавач из Бостона, Чарлс

---

17 Текст је конструисан као дечија бројалица.

18 The Newberry, Chicago's Independent Research Library Since 1887, 23. 10. 2017., <https://i-share.carli.illinois.edu/nby/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?DB=local&PAGE=First>

Бредли (Charles Bradlee), 1835. године заштитио је ауторска права на песму у званичном акту верификованом од стране Конгреса. Он је познату мелодију удружио са стиховима *Alphabet Song-a* и ту креацију објавио под називом *The A. B. C., a German air with variations for the flute with an easy accompaniment for the piano forte*¹⁹. Том приликом је као аутор музичког аранжмана наведен композитор Луј Лемер (Louis Lemaire) који је умро 1750. године, мада адекватни аргументи који би подржали ову тврдњу до данас нису наведени.

Испричати причу о пореклу ове мелодије као и њеном фасцинантном путовању кроз простор и време није нимало једноставно. Много је лакше анализирати њену форму и звучност те тако покушати схватити разлоге због којих је песма присутна и популарна у толико различитих култура. Психологија музике је област која је последњих деценија у глобалној експанзији. Управо са становишта перцепције људског ума могу се издвојити најмање три универзална атрибута које ова мелодија садржи. Први атрибут је изразито једноставна певност саме мелодије која је малог тонског опсега, у правилном парном метру, а најчешће је нотирана у основном Це-дур тоналитету и у првој октави. Тема је веома добро обликована са мелодијским скоковима навише у интервалима чисте квинте и чисте кварте за којима следе једноставни „корак по корак” покрети у секундама наниже. Друга значајна карактеристика ове песме је та да ју је веома лако упамтити. Песма има једноставан наратив обликован у троделној репетиционој форми (А-Б-А). Репетативност је у великој мери присутна и унутар самог наратива што песму чини препознатљивом нашем уму и олакшава памћење исте. Трећа одлика песме је да је она упркос својој мелодијској једноставности и имплицитној хармонији једнако интересантна професионалним музичарима (Моцарт, Лист) и слушаоцима аматерима. Разлог за то може лежати у карактеристичној тензији коју инхерентно садржи сама мелодија. Формални одсек Б ове песме (*up above the world so high, like a diamond in the sky*)²⁰ завршава се на доминантној хармонији чија недореченост сугерише рецепијенту одређену напетост у звуку и садржају насталу изостајањем логичног завршетка започете звучне мисли на тоналном тежишту мелодије. Управо то ишчекивање наслућеног разрешења напетости чини мелодију инетересантном чак и одраслима. Највећа предност ове теме је њена једноставност. Многи

---

19 У преводу: *Еј, би, си, немачка арија са варијацијама за флауту са једноставном пратњом за фортепиано.*

20 У преводу: „горе, високо изнад света, као дијамант на небу”.

музички уметници, теоретичари, музиколози и естетичари слажу се у ставу да сва вредна музичка дела ма колико комплексна и слојевита била заправо су крајње једноставна у својој основној мелодијској и ритмичкој структури.

На овај карактеристичан хумани начин поимања лепоте одређене стандардима просечности и симетричности указују и документовани научни експерименти.²¹ Нека научна истраживања су показала да чак и новорођенчад са већом радозналешћу опајају привлачна људска лица.²² Као што је транскултурално поимање лепоте појединачних персоналних идентитета који непосредно преносе одређену емоцију заправо универзалан хумани феномен тако је и доживљај звучних идентитета вероватно биолошки предиспониран. Наше уживање у музици темељи се на искуству задовољења културолошки условљене потребе да у одређеној ситуацији чујемо препознатљиву комбинацију тонова. Када се у очекиваном тонском низу повремено појави изненађујући ефекат неочекиваног тонског обрта, задовољство слушаоца може бити још потпуније.

С друге стране, деца воле када је музичка форма изграђена на простој репетицији, односно воле да при сваком понављању чују очекиван тонски след, без изненађења која за њих могу бити непријатна јер изазивају одређену тензију која у њиховом искуству не постоји. Мелодија песме TТLS почиње и завршава тоником, то јест првим ступњем музичке лествице, односно гравитационим тонским центром или тежиштем тоналитета. Потом следи доминанта, односно пети ступањ, који је у западноевропском музичком идиому уз тоником утемељен као најснажнији, што ће рећи да је наш слух и ум на овакав хармонски след у великој мери архетипски пројектован. Након доминанте следи опет тоника као очекивано хармонско разрешење. Овакав хармонски след мелодије у потуности задовољава наша очекивања. Мелодија се константно креће навише и наниже „попут животних успона и падова“, како је сликовито појаснио гитариста Гари Лукас (Gary Lucas) у новинском чланку који је за *Телеграф* (*The Telegraph*) написао Себастијан Догарт (Sebastian Daggart).²³ Смењивање доминанте и тонике асоцира на „дијалог између питања и одговора“. Овакав звучни процес може изазвати и

---

21 Lončarek, K. (2007) *Krema protiv smrti i druge priče*, Split: Kultura i prosvjeta.

22 Etcoff, N. (2000) *Survival of the Priciest: The Science of Beauty*, New York: Anchor.

23 Daggart, S. on The Telegraph, 14. 11. 2011., 23. 10. 2017., <http://www.telegraph.co.uk/expat/expatlife/8877033/Twinkle-twinkle-little-rip-off-the-dark-secrets-of-the-worlds-most-recognisable-tune.html>

ефекат утехе који деца наручито воле јер га везују и за ритам откуцаја мајчиног срца. Такав ефекат је „попут мантре *Don't Worry, be Happy*” (не брини, буди сретан). То је прича о бескрају која чини да се осећамо добро. Такав наратив нам казује да је сјај вечан. Ова песмица је попут „музичке жваке која је нарасла преко фруле митских пастира до универзалне дечије химне свих раса и узраста као хипнотички позив на игру”.²⁴ То је она исконска снага и моћ која може објаснити разлоге због којих ова једноставна мелодија одзвања у толико раличитих простора кроз време дуже од два и по века, те зашто још увек изнова привлачи нове генерације.

Закључна разматрања

На примеру популарне мелодије TTLS који је ексклузиван по својој глобалној распрострањености и вековној присутности можемо закључити да постоје културни обрасци који су архетипски те да се различите субкултуре готово не разликују у перцепцији културних садржаја и реакцији на културне изразе. Након толико векова бежања од једнакости, природности и нагона занимљивим се чини данашње готово опсесивно позивање на заједничку људску природу приликом разумевања одређених друштвених појава.²⁵

Џеф Левис (Jeff Lewis) сматра да транскултурализам карактерише флуидност културе и динамика културних промена. Из различитих разлога као што су: конфликти, потребе, револуције или спори интерактивни прогреси, различите групе деле своје приче, симболе, вредности, значења и искуства. Овај перпетуални процес дељења заправо ослобађа снагу и стабилност културе креирајући услове за њен трансфер и транзицију.²⁶ Више од једноставног мултикултурализма који настоји учврстити разлике као онтологије, транскултурализам признаје неједнакост темељену на разликама, али и сличностима. То омогућује индивидуалним групама прилагођавање и усвајање нових дискурса, вредности, идеја и система знања, што опет потврђује да је култура стално у превирању и потрази за новим теренима знања и бивања.

Важно је напоменути да би концепт мултикултуралности као суживота у јединственом културном простору требало да подразумева и равноправност међу припадницима различитих заједница које тај простор деле. Током историје

---

24 Исто.

25 Maskalan, A. Ljepota boli: moderne metode stvaranja lijepih besmrtnika, u: *O sportu drugačije: Humanistički aspekti sporta*, priredila Zagorac, I. (2014) Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, str. 173.

26 Lewis, J. (2002) *Cultural Studies*, London: Sage, p. 19-20.

различите позиције моћи одређених заједница увек су нарушавале овај однос. Таква пракса жива је и данас у многим деловима света. Зато нам и даље предстоји рад на разумевању ових односа кроз интензивније упознавање са широким спектром интелектуалних, друштвених и верских пракси најразличитијих културних заједница. Осим тога, промишљање комплексних питања везаних за актуелне појмове — монокултуралност, мултикултуралност, интеркултуралност и транскултуралност, може бити засновано и на проучавању релевантних извора (текстуалних, материјалних, визуалних, аудитивних и слично) и осталих фактора од којих зависе данашња сазнања и веровања, на шта може указати и прича о познатој мелодији.

ЛИТЕРАТУРА:

- Danesi, M. (2002) *Understanding Media Semiotics*, London: Oxford University Press.
- Davenson, H. (1944) *Le livre des chansons*, Neuchâtel: Éditions de la Baconnière.
- Durkheim, É. (1961) *Moral education: A study in the theory and application of the sociology of education*, New York and London: The Free Press and Collier-Macmillan.
- Doggart, S. on The Telegraph, 14. 11. 2011., 23. 10. 2017., <http://www.telegraph.co.uk/expat/expatlife/8877033/Twinkle-twinkle-little-rip-off-the-dark-secrets-of-the-worlds-most-recognisable-tune.html>
- Ђурић, Д. (2011) *Дискурси популарне културе*, Београд: Факултет за медије и комуникације.
- Epstein, M. N. (2009) Transculture: A Broad Way, *American Journal of Economics and Sociology* Vol. 68 Issue 1, pp. 327-351.
- Etcoff, N. (2000) *Survival of the Prittiest: The Science of Beauty*, New York: Anchor.
- Jovanović, J. on: Detinjarije, 01. 02. 2016., 23. 10. 2017., <http://www.detinjarije.com/najbolja-aktivnost-za-vase-dete-nije-citanje/>
- Kath, E. On Transculturation: Re-enacting and Remaking Latin Dance and Music in Foreign Lands, in: *Narratives of Globalization: Reflections on the Global Condition*, ed. Lee, J. C. H. (2015) London: Rowman & Littlefield International, p. 21-36.
- Kreč, D., Kračfeld, R. S. i Balaki, I. L. (1972) *Pojedinac u društvu: udžbenik socijalne psihologije*, Beograd: Zavod za udžbenike.
- Lewis, J. (2002) *Cultural Studies*, London: Sage.
- List, G. (1978) The Distribution of a Melodic Formula: Diffusion or Polygenesis?, *Yearbook of the International Folk Music Council* Vol. 10, Canada: International Council for Traditional Music, pp. 33-52.

Lončarek, K. (2007) *Krema protiv smrti i druge priče*, Split: Kultura i prosvjeta.

Maskalan, A. Ljepota boli: moderne metode stvaranje lijepih besmrtnika, u: *O sportu drugačije: Humanistički aspekti sporta*, priredila Zagorac, I. (2014) Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo, str. 169-182

Nikčević, T. on Bašta Balkana, 04. 10. 2015., 23. 10. 2017., <http://www.bastabalkana.com/2015/10/pozoriste-kpgt-transkulturalizam-ili-multikulturalnost/>

Sefchovich, S. (2004) Exigencias imperiales y sueños imposibles: Del transculturalismo al multiculturalismo, *Revista de la Universidad de México* núm. 4, p. 77-89.

Slimbach, R. Deschooling Global Learning: Toward an Alternative Paradigm of Practice, in: *International Higher Education's Scholar-Practitioners: Bridging Research and Practice*, eds. Streitwieser, B. and Ogden, A. C. (2016) Oxford: Symposium Books Ltd, pp. 195-210

The Newberry, Chicago's Independent Research Library Since 1887, 23.10.2017., <https://i-share.carli.illinois.edu/nby/cgi-bin/Pwebrecon.cgi?DB=local&PAGE=First>

Marija Dinov Vasić

University of Arts in Belgrade, Centre for Interdisciplinary Studies, Belgrade

PROCESSES OF TRANSCULTURALIZATION
IN THE CASE OF MELODY
TWINKLE, TWINKLE LITTLE STAR

Abstract

The concept of transculturalism implies a significant ideological position within postmodern Cultural studies, and it is actualized in the context created by the idea of a multicultural society which is based on the ideology and cultural policy of integration into European multinational space, where our community also tends to. Living processes of transculturalism are simultaneously intensified with the expansion of the modern communication technologies and general tendency of globalization. With the impossibility of regression on monocultural concepts it comes to light as inescapable, and therefore as needfull, precisely the understanding of positive sides in the transcultural processes and consequently the attempt of their implementation in everyday intercultural relations and manifestations. The intent of this work is to point out on complexity and stratification in processes of transculturalism and to consider their potential instrumentalization for the purposes of overcoming social tensions caused by the lack in understanding of cultural differences, but similarities too. These processes can be understood on the simple example of global transcultural phenomenon, melody popularly known as *Twinkle, Twinkle Little Star*.

Key words: *transculturalism, transculturality, interculturality, multiculturalism, Twinkle Twinkle Little Star*